

УДК: 341.7+341.8
Biblid 1451-3188, 18 (2019)
Год XVIII, бр. 67, стр. 94–106
Изворни научни рад

ПОСЛОВНА ДИПЛОМАТИЈА И КОНЗУЛАРНО ПРАВО У САВРЕМЕНОМ ЕВРОПСКОМ И МЕЂУНАРОДНОМ ОКРУЖЕЊУ

*проф. др Слободан НЕШКОВИЋ,
мр Ратомир АНТОНОВИЋ,
ма Лазар ШОШКИЋ¹*

Анстракт: Процес глобализације и снажне ескалације привредног живота, посебно интензиван крајем прошлог и почетком овог века, довео је до корених промена у међународним односима. Уместо традиционалних политичких циљева у први план су дошли економски приоритети, док је економија постала темељ међународних односа. Стога је дипломатски економски ангажман постао прворазредна активност држава у њиховом спољнополитичком наступу. У ту сврху користе се и разгранати конзуларни односи, који представљају активности држава на бази реципрочности. Путем конзуларних представништава правовремено се прикупљају релевантни подаци, у циљу заштите интереса држава и њених држављана. С тим у вези, несметано обављање функција пословне дипломатије у Европској унији има велики значај. Помоћ и подршку свим субјектима спољне политике држава чланица пружа конзуларно право. У предметном раду биће размотрена улога и место овог права у европском и ширем међународном окружењу.

Кључне речи: Пословна дипломатија, конзуларно право, економија, Бечка конвенција, Европска унија

---

¹ Факултет за економију и инжењерски менаџмент Универзитета Привредна академија у Новом Саду. Е-mail: slobneskovic@gmail.com; Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“ Универзитета „Унион – Никола Тесла“ у Београду. Е-mail: antonovicr@gmail.com; Град Београд, Секретаријат за социјалну политику. Е-mail: salazarsoskic@gmail.com

1) УВОД

Улога пословне дипломатије и економских представника у Европској унији, и у свету уопште, долази до изражаја у условима савремене глобализоване светске привреде и глобалистичких тенденција. Конзуларни представници у државама ЕУ, и у широј међународној заједници, представљају посматраче и аналитичаре савремених привредних кретања и процеса у земљама пријема. Стога је њихова улога у заштити националних интереса, односно у обезбеђењу релевантних информација, од превасходног значаја и за развој домаће економије и њено ефективно позиционирање на међународном тржишту. У новом глобалном поретку, конзуларни представници имају поред класичних задужења и нека нова, која се односе на прикупљање важних информација за економију земље, за експанзију њене привреде и извоза, за трансформацију њеног спољноекономског наступа на тржишту земље домаћина. Задатак пословне дипломатије у савременом окружењу јесте отуд у остваривању стратегијских циљева економске и спољнотрговинске политике. Економску дипломатију краси упоран и конзистентан, професионалан и марљив рад на проналажењу кључних економских информација значајних за проширење економских делатности и трговинских делатности. Реч је о поверљивим економским информацијама, које представници држава прикупљају у државама пријема надмећући се у освајању нових, или у проширењу старог присуства на страним тржиштима. Са глобализацијом светске привреде и међународне политике интерес појединих привреда да буду промовисане у иностранству, и да се на светском тржити изборе за што веће учешће и удео у светском профиту, постаје и државни интерес њихових земаља. У оквиру министарства иностраних послова сваке државе, постоји служба која се бави конзуларним пословима. Ова дирекција координира рад конзуларне мреже у иностранству, помаже им у раду, прима захтеве странака када имају елементе иностраности, али истовремено, поред протокола, има главну улогу у посредовању између страних дипломатско-конзуларних представништава и домаћих државних органа. Конзулати су репрезенти државе ван њених граница и прва адреса у иностранству ако се нешто непредвиђено деси. Поред наведеног, конзулати имају на локалном нивоу и дипломатску функцију – они су ту да унапређују политичке и економске односе, да информишу јавност, да шире културу своје земље и сл.

2) ПОСЛОВНА ДИПЛОМАТИЈА У ЕВРОПСКОМ И МЕЂУНАРОДНОМ АМБИЈЕНТУ

Појмовно одређење дипломатије односи се, између осталог, и на:

1. Способност, знање, вештину и методу одржавања међународних односа, преговарања, решавања конфликтних ситуација.

2. Вођење државних послова, тј. државне активности на подручју спољне политике, путем службених контаката са другим субјектима међународних односа.
3. Целокупну државну структуру (у првом реду Министарство спољних послова и дипломатско-конзуларна представништва), која служи представљању неке земље у свету и појединим државама, као и одржавање службених односа у другим земљама и међународним организацијама.
4. Професију, каријеру, струку представљања једне државе у међународним односима.
5. У субјективном, неформалном, социјалном смислу, дипломатија означава и начин решавања конфликта, неспоразума, сукоба мирним путем. То је, поред осталих, једна од најважнијих карактеристика коју треба да поседује економски дипломата, односно особа чија је професија представљање државе у међународним оквирима.
6. Напослетку, дипломатија представља грану науке о међународним односима која проучава и подучава о релевантним питањима вођења рационалне спољне политике. Као наука, она је компилација различитих научних области – пре свега политике, али и историје, географије, права, економије и др.²

Појам „пословна дипломатија“ означава дипломатске активности усмерене према унапређењу и заштити економских интереса земље. Дипломатија у субјективном смислу означава способност, знање, вештину, метод одржавања међународних односа, преговарања, решавања конфликтних ситуација. Реч „дипломатија“ потиче од грчке речи „диплома“, која је првобитно означавала двоструко пресавијену исправу која је служила као доказ завршеног факултета. Касније, реч је попримила друга, шира значења, а означавала је службене документе (између осталог споразуме између владара).³ Не поверавају се у једној држави све надлежности пословне дипломатије само дипломатама. Ти послови се распоређују међу службама, које налазе најбољи начин за решавање проблема који се постављају пред њих у области спољноекономске политике. Пословна дипломатија подразумева активност државе на промоцији и

---

² М. Митић, *Дипломатија – делатност, организација, вештина, професија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999, стр. 8. „Дипломатија је професија, занат са специфичним карактером посла, начином рада и сопственим правилима, али и научна дисциплина и наука, као што је међународно право.“

³ С. Нешковић, „Економска дипломатија и законодавства држава Југоисточне Европе у контексту европских интеграција“, Зборник радова бр. 10, Међународна конференција *Правни и економски аспекти концепта интеграције земаља Југоисточне Европе у ЕУ са посебним освртом на Босну и Херцеговину*, Травник: Интернационални Универзитет Травник, Травник, Босна и Херцеговина, 2014, стр. 31.

заштити интереса националних фирми на међународном плану, преговоре са владама (како државе, тако и фирми) у чијим земљама националне компаније послују, затим спречавање и избегавање економских конфликта на домаћем и међународном плану, прикупљање информација и глобалне промоције извоза преко државног дипломатског апарата, а уз кооперацију компанија и државе у преговорима. У међународном систему економска дипломатија добија додатно на значају са убрзавањем глобализације (мисли се, пре свега, на додатно јачање степена међузависности између држава, као и интегративних процеса на регионалном и глобалном нивоу). Ако имамо у виду да се глобална економија карактерише високим нивоом конкурентности, отвара се питање како економски субјекти малих држава могу да остваре задовољавајућа тржишна учешћа, односно како могу да остваре компаративне (конкурентске) предности које би им омогућиле адекватно позиционирање на тржишту? У том смислу, истраживања показују да веома важну позитивну улогу може да има ефикасност и ефективност дипломатије, или прецизније њене економске компоненте за коју је све прихваћенији термин – Пословна дипломатија. Значај економских фактора у међународним односима одавно је уочен, али је најчешће бивао потискиван у односу на политичке. Данас је значај међународне економске сарадње у интернационалном бизнису огроман.⁴ Што се тиче пословне дипломатије, она се може сагледати са два нивоа:

- Један је пословна дипломатија у ширем смислу, која је свеобухватнија и тиче се свих субјеката једног друштва који учествују у јачању економске конкурентности једне земље дипломатским методама.
- Други је дефиниција пословне дипломатије у ужем смислу, и она се тиче ексклузивних активности Министарства иностраних послова у одбрани економских интереса своје земље.⁵

Пословна дипломатија укључује политику, класичну дипломатију, економију, бизнис, менаџмент, маркетинг, светско тржиште, односе с јавношћу, информативну делатност и друго. Циљ пословне дипломатије је: ефикасан посао, ефектна успешност и сигурност профита, инвестиција и тржишта. Са глобализацијом светске привреде и међународне политике, интерес појединих привреда да буду промовисане у иностранству, и да се на светском тржишту

---

⁴ С. Нешковић, „Међународна економска шпијунажа и економска дипломатија као научне дисциплине и друштвене делатности – методолошки приступ“, Зборник радова бр. 1. *Образовање, право и безбедност у контексту развоја друштва – Константин Магнус Наусус 2016*, Ниш: Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“ Ниш, Универзитета „Унион – Никола Тесла“ у Београду и Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд, 2016, стр. 91.

⁵ П. Петровић, *Савремена пословна дипломатија*, Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2008, стр. 17.

изборе за што веће учешће и удео у оствареном профиту, постаје и државни интерес њихових земаља. Основни циљеви пословне дипломатије јесу: економско општење са иностранством, утврђивање конзистентне политике економског наступа на међународном плану, обезбеђивање материјалних ресурса за такав наступ, као и обучавање кадрова који ће спроводити утврђену политику. Уз то, пословна дипломатија има за циљ и прикупљање поверљивих економских информација о конкурентима, економским партнерима и компанијама, и о ситуацији на страним тржиштима. Принципи који се примењују у пословној дипломатији су: 1) Решавање питања од националног значаја; 2) Предупређивање конфликта; 3) Решавање питања која су у вези са националном привредом; 4) Подршка привредним асоцијацијама, предузећима и другим институцијама релевантним за развој привреде и унапређење економских односа са иностранством. Главна функција пословне дипломатије је: заштита националних економских интереса у међународним економским односима. Да би се обезбедила промоција националне привреде у светској размени (како државе у целини, тако и сваког њеног економског субјекта), организована држава одређује за то надлежне органе и службе, утврђује средства и механизме и задужује стручне и спремне кадрове који ће зацртану државну политику наступа у иностранству спроводити економском дипломатијом на билатералном и мултилатералном плану. Пословне дипломате треба да воде константну битку са конкуренцијом у циљу долажења до поверљивих економских информација, затим да се такмиче за освајање нових или проширење на већ постојећим тржиштима и преговарају са интересним групама. Њихов професионализам огледа се у преданој борби за остваривање зацртаних економских интереса и профита своје компаније и земље које представљају. Уколико један од тих елемената недостаје, степен успешности њеног економског представљања и резултати њеног наступа озбиљно се умањују. Уколико су сви ти неопходни предуслови обезбеђени, стварају се повољни услови за остварење функција економске дипломатије. Основне функције пословне дипломатије су: а) активности за обезбеђење најповољнијих услова у трговини и другим формама економског повезивања; б) утицај на успостављање мера стимулисања извоза домаћих роба/услуга и контрола промета капитала у склопу укупних развојних циљева и стратегије економског наступа земље у иностранству; в) свакодневна и систематска анализа прилика на међународном тржишту и економским односима и анализа економског положаја страних земаља; г) успостављање и одржавање економских и пословних контаката са пословним и предузетничким круговима и надлежним ресорима земље пријема; д) вођење билатералних и мултилатералних економских преговора; е) припрема и учешће у економским конвенцијама; е) учешће у раду међународних институција и организација; ж) стварање повољних пословних прилика за наступ предузећа сопствене земље у иностранству. Пословна дипломатија представља будућност дипломатије,

јер је у околностима глобализације светске привреде и политике постала основно средство продора на светско тржиште. Покушај да се дође до тачне дефиниције пословне дипломатије тешко да у овом тренутку може бити успешан. Иако је нови појам са много аспеката, може се рећи да се под појмом економске дипломатије најчешће подразумевају дипломатске активности усмерене према унапређењу и заштити економских интереса земље, првенствено унапређењем извоза и привлачењем страних инвестиција. Најкраће и најједноставније речено – пословна дипломатија је специфичан спој класичне дипломатије, економских наука и наука менаџмента, метода и техника преговарања са страним партнерима, маркетинга, односа са јавношћу и прикупљања економских информација од интереса за привреду своје земље или компаније, у циљу продора на светско тржиште.⁶ Чињеница је да је високообразована и мотивисана дипломатија неопходна за сваку државу која свој економски просперитет везује за сталну и плодну размену на светском тржишту, слободну циркулацију људи, роба и капитала и за свој успешан привредни наступ у свету. У данашњој, глобалној светској привреди то је постало неопходно, јер ниједна земља на свету не може да живи и производи сама све што јој је неопходно за нормално функционисање привреде и задовољавање потреба њених грађана. Капитал је одавно прешао границе једне државе и сели се тамо где може најефикасније и најефективније да се оплоди. У привредном животу, поред осталих фактора, пословна дипломатија пружа огромну помоћ квалитетним информацијама и саветима о актуелним трендовима, обиму, врстама и квалитету сличних или тражених производа конкурентских компанија и земаља, затим анализама потреба и евентуалној zasiћености страних тржишта, прихватљивим ценама и роковима, па све до дизајна или узорака производа конкурентских фирми. Пословни дипломата тако има улогу специјалног економског посматрача привредних кретања на светском тржишту и економске ситуације у земљи пријема. Он своја запажања, у виду аргументованих анализа мора редовно да доставља својој централи (својој држави).⁷ Наравно, уз препоруке како да привредници његове земље што брже и успешније продру на страни тржишни простор и освоје га сопственим производима, технологијом и улагањима. Економско-дипломатске активности морају бити у служби економског и политичког опоравка и

---

⁶ С. Нешковић, „Лобирање и деловање интересних група у Европској унији са посебним освртом на Србију – студија случаја“, Зборник радова бр. 18, *Образовање и друштвени развој Србије са акцентом на Бор и Источну Србију*, Београд: Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд и Технички факултет у Бору Универзитета у Београду, 2016, стр. 48.

⁷ С. Нешковић, „Могућност имплементације техника прикупљања података о конзуларним пословима“, *Право – теорија и пракса* број 10-12, Нови Сад, Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2016, стр. 2-9.

стабилизације земље, као и њеног успешног представљања и продора у свету. Самим тим, основна улога државне администрације, дипломатских и спољнотрговинских представништава, различитих делегација, министара, представника Владе и шефова држава приликом боравка у иностранству постаје улога пословног дипломате – да промовишу и продају производе националне привреде у свету, да обезбеде да компаније из њихових земаља добијају послове на страним тржиштима и да квалитетном пословном климом у својој земљи привуку стране инвеститоре.

3) КОНЗУЛАРНО ПРАВО И КОНЗУЛАРНИ ПОСЛОВИ

Конзуларни односи су међудржавни односи који настају узајамном сагласношћу две државе на бази реципроцитета. Дају право органима друге државе и прихватају обавезу да омогуће остварење тог права – да на територији те друге државе обављају конзуларне функције. Органи државе која их акредитује, приликом обављања конзуларних функција примењују национално законодавство на територији друге државе и на тај начин ограничавају надлежности органа државе пријема. Конзуларни односи (као део укупних дипломатских односа две државе) постоје само ако егзистирају дипломатски односи. Дипломатско право је део међународног права који регулише ову сложу материју и представља чврста правила дипломатског општења у домену међународних односа.⁸ Дипломатско конзуларно право је скуп правила међународног права које се односи на права и дужности субјеката међународног права (држава, међународних организација и др.) у вези дипломатских односа, функција, привилегија и имунитета дипломатских представништва и особља.⁹ Конзуларно право је посебан сегмент дипломатског права, односно билатералне и мултилатералне дипломатије.¹⁰ „Као наука чији је задатак да прати, унапређује и реализује међународне односе, дипломатија је кроз историју изграђивала и стварала форме и методе у циљу савладавања сложених међународних ситуација, које су од обичајног права доживеле кодификацију и постале правило на међународном нивоу“.¹¹

⁸ С. Нешковић, „Бизнис дипломатија и правна регулатива у контексту европских интеграција Републике Србије“, Зборник радова бр. 15, *Србија на путу ка Европској унији*, Београд: Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд, 2015. стр. 57.

⁹ С. Нешковић, „Конзуларно право у функцији економске дипломатије држава Западног Балкана“, *Наука и технологија* бр. 2, Травник: Интернационални Универзитет Травник, Босна и Херцеговина, 2015, стр. 17.

¹⁰ М. Раичевић, „Економска дипломатија“, Институт за економску дипломатију, Београд, 2006, стр. 14.

¹¹ Н. Аврамовић, *Дипломатско и конзуларно право*, Привредна академија, Нови Сад, 2006, стр. 7.

Дипломатско конзуларно право у великој мери је кодификовано Бечком конвенцијом о дипломатским односима, која је усвојена на Конференцији Уједињених нација 1961. године, а ступила је на снагу 1964. године. Бечка конвенција о дипломатским односима у свом уводу апострофира да од давних времена народи свих земаља признају статус дипломатског представника (дипломатског агента) и да ће правила међународног обичајног права и надаље уређивати питања која нису изричито уређена одредбама ове Конвенције.¹² Овом Конвенцијом кодификован је најважнији део до тада постојећег обичајног међународног права, уз неке нове диспозиције. Њоме се регулишу права и обавезе држава прималаца и држава пошиљалаца у погледу сталних дипломатских мисија билатералног карактера, имунитети и привилегије чланова дипломатске мисије, административног и техничког тима. Потпуна кодификација конзуларног права извршена је Бечком конвенцијом о конзуларним односима из 1963. године, која је ступила на снагу 1967. године. Овом конвенцијом регулисан је највећи део питања која су до тада била решавана билатералним споразумима у погледу каријерних и почасних конзула, њихових канцеларија, права и обавеза држава прималаца и држава пошиљалаца, статуса конзуларних функционера и конзуларних службеника. Најзначајније промене у дипломатији су: 1) конвенција је кодификовала дотадашње међународно обичајно право о положају државних представника у иностранству; 2) обавила је легислацију и даљњи развој и унапређење ове области; 3) за шефа ДКП-а тражи се агриман (*agreement*); 4) приликом ступања на дужност шефови ДКП-а предају акредитивно писмо, потписано од поглавара своје државе (документ којим државни поглавар препоручује шефа ДКП-а шефу земље домаћина, омогућује обављање послова, служи као легитимација и пуномоћ, има строгу форму и текст); 5) престанак функције дипломатских представника: истек мандата, рат, проглашење персоном нон грата, одлазак у пензију.¹³ Осим наведених конвенција, извори дипломатског права су и: Конвенција о специјалним мисијама из 1969. године,

---

¹² До ступања на снагу Бечке конвенције о дипломатским односима из 1961. године, дипломатско право је било део међународног обичајног права. Изузетак је Бечки правилник о раду дипломатског представника из 1815. године који је регулисао само питање првенства између разних дипломатских представника. Дипломатско конзуларно право је у великој мери кодификовано Бечком конвенцијом о дипломатским односима, која је усвојена на Конференцији УН 1961. године, а ступила је на снагу 1964. године. Видети: С. Нешковић, „Могућности имплементације техника прикупљања података у конзуларним пословима“, *Право – теорија и пракса* бр. 10-12, Нови Сад: Универзитет Привредна Академија Правни факултет за привреду и правосуђе, 2016. стр. 3.

¹³ С. Нешковић, „Средства међународне политике са посебним освртом на економске ресурсе“, *Међународна политика*, Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2013, стр. 98.

билатерални међународни уговори, посебно обичајно међународно право и опште обичајно међународно право (које вреди за питања која нису уређена конвенцијама и билатералним уговорима, као нпр. делови дипломатског протокола). Под унутрашњим изворима конзуларног права подразумевају се прописи националног законодавства, који уређују функције спољног заступања државе (организацију конзуларне службе, начин именовања конзула, права и обавезе конзуларних представништава). Дипломатско право има нормативни карактер, јер је заинтересовано само за законске прописе и правила, чија повреда представља кршење међународних односа. Дипломатским правом се, такође, сматрају и дипломатске праксе које нису подигнуте на ниво правних норми. Повреда дипломатског права представља кршење дипломатске етике, односно, дипломатску некоректност, што може имати дугорочне негативне последице по углед починиоца.¹⁴

Дипломатске и конзуларне функције су збир задатака једне државе, односно, представљају све послове представљања и заштите интереса државе и њених држављана у иностранству и све друге делатности у области међународних односа. За разлику од дипломатских функција, које по правилу представљају политичку акцију, вршење конзуларних функција је углавном активност, која представља конкретно решавање спорних питања у земљи пријема. Према Бечкој конвенцији, за економску дипломатију најзначајније конзуларне функције су: „1) заштита интереса државе и њених држављана у земљи пријема – физичких и правних лица, у границама међународног права; 2) помагање развоја економских, трговинских, културних и научних односа и сви начини унапређивања пријатељских односа, у оквиру одредаба конвенције, између државе акредитације и државе пријема; 3) обавештавање и извештавање државе именовања свим дозвољеним средствима, о условима и развоју трговинског, привредног, културног и научног живота државе пријема и давање обавештења о овоме заинтересованим лицима; 4) пружање помоћи и потпоре држављанима, физичким и правним лицима, државе именовања; 5) заштита интереса држављана физичких или правних лица државе именовања на територији државе пријема; 6) вршење свих других функција поверених конзулату од стране државе одашиљања које не забрањују закони и прописи државе пријема или којима се она не противи“. Увођењем нових конзуларних функција формулацијом „помоћ у развијању свестраних односа и унапређењу пријатељских односа“, конвенција је иницирала низ билатералних конвенција чији је задатак да прецизирају, прошире и унапреде међународне односе.

¹⁴ С. Нешковић, „Бизнис дипломатија и правна регулатива у контексту европских интеграција Републике Србије“, Зборник радова бр. 15, *Србија на путу ка Европској унији*, Београд: Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд, 2015. стр. 57.

4) ИЗВОРИ

- Ацин, Ђ., Међународни економски односи, Нови Сад: Пигмалион, 2007.
- Аврамовић, Н., Дипломатско и конзуларно право, Привредна академија, Нови Сад, 2006.
- Бжежински, З., Велика шаховска табла, Подгорица: ЦИД, 2001.
- Дракер, П., Поскапиталистичко друштво, Београд: ИГП Грмеч, 1995.
- Ђорђевић, Н., Економска дипломатија и светска економска криза, Београд: Политичка ревија вол. 8, 2009.
- Вукадиновић, Р., Политика и дипломатија, Загреб: Факултет политичких знаности, 2014.
- Melissen, J., Innovation in Diplomatic Practice, London, Mac Millan, 1999, pp XVI – XVII
- Митић, М., „Дипломатија – делатност, организација, вештина, професија“, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.
- Митић, М., „Дипломатија као средство за промоцију, остваривање и заштиту пословних интереса“, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.
- Нешковић, С., Међународна економска шпијунажа и заштита транзиционих земаља, Крагујевац: Правни факултет и ЦЕСНА Б, 2010.
- Нешковић, С., Пословна дипломатија у процесу децентрализације и регионализације као национални интерес Републике Србије, Крагујевац: Економски факултет и други, 2009.
- Нешковић, С., Економска дипломатија и социјална екологија као постмодерне образове дисциплине, Београд: ЦЕСНА Б, 2009.
- Нешковић, С., Средства међународне политике са посебним освртом на економске ресурсе, Међународна политика, Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2013.
- Нешковић, С., Економска дипломатија и законодавства држава Југоисточне Европе у контексту европских интеграција, Зборник радова бр. 10, Међународна конференција „Правни и економски аспекти концепта интеграције земаља Југоисточне Европе у ЕУ са посебним освртом на Босну и Херцеговину“, Травник: Интернационални Универзитет Травник, Травник, Босна и Херцеговина, 2014.
- Нешковић, С., Конзуларно право у функцији економске дипломатије држава Западног Балкана, Наука и Технологија бр. 2, Травник: Интернационални Универзитет Травник, Босна и Херцеговина, 2015.
- Нешковић, С., Бизнис дипломатија и правна регулатива у контексту европских интеграција Републике Србије, Зборник радова бр. 15. „Србија на путу ка

Европској унији“, Београд: Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд, 2015.

Нешковић, С., Могућности имплементације техника прикупљања података у конзуларним пословима, Право – теорија и пракса бр. 10-12, Нови Сад: Универзитет Привредна Академија Правни факултет за привреду и правосуђе, 2016.

Нешковић, С., Лобирање и деловање интересних група у Европској унији са посебним освртом на Србију – студија случаја, Зборник радова бр. 18. „Образовање и друштвени развој Србије са акцентом на Бор и Источну Србију“, Београд: Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд и Технички факултет у Бору Универзитета у Београду, 2016.

Нешковић, С., Међународна економска шпијунажа и економска дипломатија као научне дисциплине и друштвене делатности – методолошки приступ, Зборник радова бр. 1. „Образовање, право и безбедност у контексту развоја друштва – Константин Магнус Наисус 2016“, Ниш: Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“ Ниш, Универзитета „Унион – Никола Тесла“ у Београду и Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА Б Београд, 2016.

Петровић, П., Савремена пословна дипломатија, Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2008.

Раичевић, М., Економска дипломатија, Београд: Институт за економску дипломатију, 2006.

Raymond Saner and Lichia Yiu, International Economic Diplomacy: Mutations in Post-modern Times, Discussion Papers in Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations “Clingendael”, 2003.

ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Искуства европских земаља у транзицији које су постигле чланство у ЕУ показују да је једнако важно, ако не и најважније, остварити значајан напредак у привреди, без кога ова интеграција није могућа. Зато, основни задатак учесника спољне политике јесте рекламирање и продаја производа националне привреде у свету и обезбеђивање послова домаћим компанијама на страним тржиштима. За остварење значајног економског напретка потребно је непрестано јачање конкурентности привреде, што је једини делотворан пут ка повећању извоза. Развијене земље успешност својих извозних потенцијала једним значајним делом могу да захвале својој високо професионалној и квалитетној економској дипломатији. Да би се то догодило, дипломатије држава Западног Балкана требало би да преузму на себе историјску улогу у отклањању препрека које отежавају пут препорода државе

и привреде, вршећи, што је могуће ефикасније и ефективније, све конзуларне функције утврђене Бечком конвенцијом из 1963. године. Приликом обављања ових функција морају се поштовати сви закони и прописи које подразумева дипломатско и конзуларно право, обичајно међународно право и опште обичајно међународно право, као и унутрашњи извори конзуларног права који уређују функције спољног заступања државе. Комплексност историјског тренутка и веома неповољна економска ситуација, у којој се налази готово цео Западни Балкан, намећу потребу за убрзавањем интегративних процеса, како би се у условима појачане међузависности са високо развијеним земљама остварило снажније убрзање развоја, и то пре свега у економској сфери. У том смислу, процес интеграције ових земаља у ЕУ представља за њихове привреде једну од најизгледнијих шанси. Стога је неопходно утврдити дугорочне циљеве националне пословне дипломатије који неће доживљавати битне трансформације ако дође до промена у извршној власти. Стратешке циљеве пословне дипломатије треба прилагодити и операционализовати на нивоу њихове приоритетне географске дисперзије. Уз јасно одређивање носилаца одговорности за стратешке активности у пословној дипломатији ових земаља, неопходно је и јачање институционализоване координације у оквиру економско-дипломатског система. Иако ресор спољне политике има доминантну улогу у функционисању економске дипломатије, низ других активности и послова везаних за овај концепт треба да обаве и други ресори. На овом питању требале би да раде све Привредне коморе, Министарства спољних послова, Министарства за економске односе са иностранством, Агенције за страна улагања и промоцију извоза, предузетничка и професионална удружења, људи од струке и науке, успешни привредници из света и други специјалисти за ову област. Зато је неопходно, поред наведеног, донети и системске законе који би инвестициону климу у овом региону дигли на виши ниво и који би гарантовали сигурност улагања и боље услове инвестирања.

BUSINESS DIPLOMACY AND CONSULAR LAW IN A MODERN EUROPEAN AND INTERNATIONAL ENVIRONMENT

Abstract: The process of globalization and strong escalation of economic life which especially intensified at the end of the previous century and the beginning of this has led to radical changes in international relations. Instead of traditional political goals, economic priorities have come to the forefront, while the economy has become the foundation of international relations. Therefore, the diplomatic economic engagement became the first-rate activity of states in their foreign policy appearance. For this purpose, they use diverse consular relations which represent the activities of the state on the basis of reciprocity. Through consular missions, relevant data is collected in a

timely manner to protect the interests of states and their citizens. In this regard, the smooth functioning of the functions of business diplomacy in the European Union is of great importance. Assistance and support to all subjects of the foreign policy of the member states are provided by consular law. In this work, the role and place of this law in the EU and wider international environment will be considered.

Key words: Business diplomacy, consular law, economics, The Vienna Convention, EU.